

VAN OPGAVE TOT NORMERING

De rol van docenten bij de examens

Het is niet te missen: ook in 2019 krijgen circa 200.000 middelbare scholieren weer centrale examens voorgelegd. In vele huishoudens in Nederland zal de spanning om te snijden zijn, het journaal zal er aandacht aan besteden, in kranten zullen verschillende examens besproken worden, op social media zal het een trending topic worden, op veel scholen zal er flink gepocherd worden door docenten over deze examens. Vaak gehoorde kritiek: het lot van de kinderen hangt af van één centrale toets, gemaakt door een instituut dat ver af staat van de praktijk en geen boodschap heeft aan de unieke talenten van de kinderen die de toets moeten afleggen.

Wat nogal eens onderbelicht blijft, is dat in Nederland de rol van de docenten als het gaat om examenresultaten behoorlijk groot is. Niet in de laatste plaats omdat ten minste vijftig procent van de cijfers die bepalen of een kandidaat slaagt of zakt, tot stand komt op grond van toetsen die door de docenten zelf gemaakt en genormeerd zijn: de schoolexamens. En volgens het examenbesluit hebben scholen ook

veel vrijheid om die schoolexamens een schooleigen karakter te geven en maatwerk te leveren. (Voor meer informatie over de schoolexamens, zie de handreikingen op <www.slo.nl>).

Tweeduizend docenten

Per centraal examen moeten alle kandidaten aan dezelfde inhoudelijke eisen voldoen, vastgesteld aan de hand van kaderstellende documenten zoals het examenprogramma en de syllabus, die tot stand zijn gekomen op basis van overleggen met vakdocenten en vakverenigingen.

Cito, het instituut dat in opdracht van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) de examens maakt, werkt nauw samen met mensen uit het scholenveld. Bij de productie van de centrale examens waren aan Cito zijde in 2018 ruim 700 vakdocenten betrokken, die als lid van zogenoemde constructiegroepen meewerkten aan het maken van deze verschillende examens. Daarnaast waren er nog eens 1.300 docenten bij de constructie betrokken als screener, standaardsetter, pretestdocent en posttestdocent.

En er zijn talloze leerlingen ingezet om conceptexamens, conceptopgaven en nieuwe vraagvormen te testen.

Het CvTE stelt voor elk centraal examen een commissie van docenten samen die als taak heeft om de examens uiteindelijk vast te stellen. Met andere woorden, de centrale examens worden vrijwel helemaal door docenten gemaakt. In 2018 heeft het CvTE bij sommige examens bovendien groepen docenten ingezet om voor of na afname aan aanscherping van correctievoorschriften te werken. Daarnaast zijn de Cito-medewerkers die betrokken zijn bij de constructie van examens, overwegend ervaren ex-docenten en een deel van hen is naast hun werk bij het Cito nog steeds werkzaam als docent.

Correctie

Ook na de afname spelen de docenten nog een belangrijke rol. Ze beoordelen namelijk zelf de leerlingantwoorden en toetsen die aan het beoordelingsmodel in het correctievoorschrift. Mochten ze het niet eens zijn met het correctievoorschrift, dan kunnen ze vermeende

onvolkomenheden in een examen doorgeven aan de Examenlijn van het CvTE. Deze opmerkingen worden voorgelegd aan vakexperts en als een alternatieve interpretatie tot nieuwe inzichten leidt, kan dit resulteren in een zogenaamde aanvulling op het correctievoorschrift. Echter, tijdsdruk speelt hier wel een rol. Eventuele aanvullingen moeten landelijk verspreid kunnen worden liefst binnen vier werkdagen na de afname, om de voortgang van de correctie niet te hinderen. Onvolkomenheden die te laat voor een aanvulling aan het licht komen, worden echter niet terzijde geschoven; ze worden meegenomen bij de berekening van de norm voor het examen. (Voor meer informatie over de normering, zie <www.cito.nl> en <www.cvte.nl>). Het uitgangspunt is te allen tijde: leerlingen mogen niet de dupe worden van opgaven waar een fout in zit, of van willekeur bij corrigeren.

Wat dit laatste punt betreft: docenten geven hun scores door aan het Cito.

Dit levert een grote hoeveelheid aan informatie op die veel over een examen in zijn geheel en individuele opgaven kan vertellen. En ook deze informatie wordt uitgebreid bestudeerd en meegenomen bij de bepaling van het omzetten van scores naar een cijfer, de normering. Op basis van statistische waardes vallen 'slecht' functionerende opgaven op, en ook dat zal van invloed zijn op de uiteindelijke N-term.

Een voorbeeld. Docenten menen soms dat een bepaalde opgave met name fout gemaakt wordt door hun meest vaardige leerlingen. Dit zou dan geen goede opgave zijn, want de toets moet juist hoge scores opleveren voor leerlingen die (bovengemiddeld) vaardig zijn. In de analyses (door de berekening van de zogenaamde rit-waarde, de item-totaalcorrelatie) komt naar voren als dit inderdaad het geval is bij een bepaalde opgave. (Voor meer informatie hierover zie de notitie 'De waarde van de rit-waarde' op <www.cito.nl>).

Des te meer reden voor docenten die dit denken te zien om te scoren conform het correctievoorschrift. Alleen dan zullen de data ook aantonen dat ze gelijk hebben en zal ervoor gecompenseerd worden, en dus recht gedaan worden aan de prestatie van hun vaardige leerling.

Het examensysteem in Nederland heeft als belangrijkste uitgangspunt dat leerlingen een eerlijke kans krijgen om aan te tonen dat ze voldoen aan de minimumeisen die gesteld zijn voor een bepaald schoolniveau. Om een diploma te halen doen leerlingen meerdere toetsen, zowel schoolexamens als centrale examens. Het uiteindelijke resultaat hangt niet af van een momentopname; daarvoor is het belang van een diploma voor de toekomst van de kandidaten te groot. ■

Natalie Schols (Cito-toetsdeskundige havo en vmbo) & Bert Weltens (oud-voorzitter CvTE-vaststellingscommissie)

